

Factsheet Homofobie

De laatste jaren is de aandacht voor de acceptatie van seksuele diversiteit enorm toegenomen. Toch is homofobie, en de bijbehorende gendernormativiteit, nog altijd wijdverbreid. Homofobie is het hebben van gevoelens van ongemak, angst, minachting, vijandigheid en/of haat tegen homoseksuelen en homoseksualiteit. 'Homo' is een veel gebruikt scheldwoord voor jongens op Nederlandse scholen (Pestthermometer, 2014) en wordt vooral gebruikt om jongens te vertellen wat een 'echte' man wel of niet hoort te doen. Homofobie komt voort uit krampachtige, negatieve en schadelijke opvattingen over mannelijkheid. Homofobie leidt tot intimidatie, discriminatie en geweld tegen niet-heteroseksuele mannen. Daarnaast geeft homofobie een druk op jongens en mannen en vertelt ze hoe ze zich wel en niet moeten gedragen, wat en wie ze wel of niet mogen zijn. Dit is voor zowel homoseksuele als heteroseksuele jongens bedreigend. In die zin houdt homofobie alle jongens in de kast: het verhindert hen om zichzelf ten volle als mens te kunnen ontwikkelen en stuurt hen in een eenzijdig en destructief beeld van mannelijkheid. In dit factsheet homofobie zal ingegaan worden op homofobie in Nederland. In sommige opzichten gaat het goed met de acceptatie van homo- en biseksuelen in Nederland. Maar op andere aspecten – zoals geweld tegen homo- en biseksuelen en opvattingen van groepen – speelt homofobie nog steeds een grote rol.

Homofobie geeft een druk op jongens en mannen en vertelt ze hoe ze zich wel en niet moeten gedragen

Homofobie in Nederland

Nederland wordt vaak gezien als een tolerant land waar homoseksualiteit volledig geaccepteerd wordt. Op Europees vergelijkend niveau klopt dit inderdaad. Nederland hoort bij één van de 3 landen in Europa waar 9 op de 10 inwoners van mening is dat homo's en lesbische vrouwen mogen leven zoals zij zelf willen (Kuyper, 2015a). Uit recent onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau over de attitudes van Nederlanders tegenover de LHBT-gemeenschap, blijkt dat Nederlanders in sommige opzichten minder positief zijn. Zo zijn er grote verschillen te zien tussen bevolkingsgroepen, waaronder verschillende politieke voorkeuren, opleidingsniveaus en geloofsovertuigingen. Groepen die het meest negatief tegenover homoseksualiteit staan zijn: jongeren, 70-plussers, religieuze mensen en mensen afkomstig uit etnische minderheidsgroepen. Ook loopt de acceptatie ten opzichte van bepaalde onderwerpen achter. Zo vinden de meeste mensen dat homoseksuelen hun leven mogen leiden zoals ze willen, maar staan ze niet achter de mogelijkheid tot adoptie door homoseksuele stellen. Ook vinden mensen het lastiger wanneer het bijvoorbeeld over hun eigen kind gaat of als er LHBT- gedrag in de openbare ruimte zichtbaar is. 35% van de bevolking vindt het aanstootgevend als een mannenkoppel elkaar zoent terwijl dit bij een man-vrouw koppel maar 12% is

terwijl dit bij een man-vrouw koppel maar 12% is (Kuyper, 2015a). Ook onder homoseksuelen zelf is de acceptatie van verschillende seksuele orientaties niet volledig. Zo wordt bisexualiteit niet door alle homoseksuelen geaccepteerd. Zo wordt bisexualiteit wordt niet door alle homoseksuelen geaccepteerd. Een achtste (12,4%) van de homo mannen en lesbische vrouwen vindt bisexualiteit geen authentieke seksuele identiteit vindt en 39,2% zou geen relatie willen met een bisexuele man of vrouw (Felten & Boote, 2015). Het Sociaal Cultureel Planbureau noemt haar rapport met een reden “Wel trouwen, niet zoenen”; Nederland is deels een tolerant land maar er is wel degelijk homofobie aanwezig.

Jongeren

Onder jongeren ligt de acceptatie van homosexualiteit lager dan onder volwassenen (Felten & Boote, 2015). Driekwart (76%) van de leerlingen in het voortgezet onderwijs geeft aan dat ze vrienden kunnen zijn met homo-, lesbische- en bi-jongeren. Maar ook geeft 5% van de leerlingen aan dat een vriendschap met homo-, lesbische- en bi-jongeren uitgesloten is voor hun (Kuyper, 2015b). Één op de tien (11%) jongeren vindt dat jongeren die lesbisch, homo of bi zijn hierover open kunnen zijn op de middelbare school. Van de jongeren denkt 39% dat zij alleen open kunnen zijn tegen vrienden en 23% denkt dat zij dit aan niemand moeten vertellen (Felten & Boote, 2015). Ook hier is te zien dat bepaalde groepen jongeren een lagere acceptatie hebben dan andere. De acceptatie is het laagst bij jongens, lager opgeleiden, jongeren die meer pestgedrag vertonen en die minder homo- en bisexuelen kennen. Hetzelfde geldt voor jongeren die gelovig zijn, die christelijk of islamitisch zijn opgevoed, van wie de vriendenkring weinig etnische diversiteit kent en die negatief staan ten opzichte van migranten. Daarnaast is acceptatie ook laag bij jongeren met conservatieve opvattingen over man-vrouw rollen en jongeren die het minder accepteren als mensen zich non-genderconform gedragen (Felten & Boote, 2015). Uit het rapport “Wel trouwen, niet zoenen”, van het Sociaal Cultureel Planbureau, komt bij jongeren een verschil in de opvattingen tussen jongens en meisjes sterk naar voren. 64% van de jongens zouden vrienden kunnen zijn met homo- of bisexuelen, tegenover 84% van de meisjes. Ook op de vraag of het vies is als twee jongens zoenen antwoorden 48% van de jongens “ja”, tegenover 20% van de meisjes. Bij volwassen is er ook een verschil tussen mannen en vrouwen te zien, hoewel het verschil minder sterk geworden is. 9% van de mannen staat negatief tegenover homo- en bisexuelen, tegenover 7% van de vrouwen (Kuyper, 2015a).

Zoals eerder vermeld, wordt op scholen het meest gescholden met “homo”(Pestthermometer, 2014). Dit scheldwoord wordt niet alleen tegen homoseksuele jongens gebruikt, maar ook tegen jongens die gedrag vertonen dat niet valt binnen stereotyp mannelijk gedrag. Het scheldwoord “homo” is een manier om jongens te vertellen hoe ze zich (mannelijke) dienen te gedragen en daarmee vooral hun ‘vrouwelijke’ kanten te onderdrukken. Homofobie onder jongeren vertaalt zich ook naar pesten en intimidatie. Het percentage lesbische, homo- en bi-leerlingen dat door

Het percentage lesbische, homo- en bi-leerlingen dat door leeftijdsgenoten wordt gepest, is **4 X** hoger dan onder hetero-leerlingen

leeftijdsgenoten wordt gepest, is vier keer hoger dan onder hetero-leerlingen (Kuyper, 2015b). Ook meisjes die worden gezien als 'mannelijk' en jongens die worden gezien als 'vrouwelijk' worden vaker gepest dan andere leerlingen (Beusekom, et al., 2012). Acceptatie van homo- en bisexualiteit wordt beter naarmate jongeren ouder worden, waaruit opgemaakt kan worden dat groepsdruk en *peer pressure* een grote rol spelen bij jongeren.

Geweld

Homofobie kan ook aanzetten tot geweld tegen homo- en biseksuelen. Homo-, lesbische- of bi-volwassenen voelen zich vaker onveilig in hun eigen wijk en zijn vaker slachtoffer van een misdrijf dan heteroseksuelen (CBS, 2013). In het rapport 'Anti-homogeweld in Nederland' rapporteert de politie geregistreerd geweld tegen homoseksuele tussen 2009 en 2013. Hier komt een gemiddelde van 3 meldingen per week uit, circa 60 procent van alle deze registraties komt uit Amsterdam (Segerink, 2013). Dit is enkel het geregistreerde geweld, niet iedereen doet aangifte. Uit een landelijke steekproef van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2014 bleek dat nog geen derde van de homo- en biseksuele slachtoffers van fysiek geweld aangifte doet bij de politie. Het werkelijke cijfer ligt dus vele malen hoger. Geweld tegen homo- en biseksuelen vindt niet alleen in de openbare ruimte plaats. Ook in de private sfeer, zoals op school, werk of thuis kunnen zij slachtoffer worden van geweld (Felten & Boote, 2015).

Gezondheid

Homofobie heeft ook effect op de gezondheid van homo- en biseksuelen. Uit onderzoek blijkt dat de gezondheid van homo- en biseksuelen slechter is dan die van heteroseksuelen. Ongeveer 10% van de lesbische en bi vrouwen en 5% van de homoseksuele en bi mannen is als matig of ernstig psychisch ongezond te typeren. Dit wordt vaak toegeschreven aan de stress die samenkomt met discriminatie, het verhullen van seksuele oriëntatie of intimidatie en geweld. Ook komen gevoelens van eenzaamheid, psychische klachten, depressies, zelfmoordgedachten en arbeidsongeschiktheid op latere leeftijd meer voor bij homo- en biseksuele dan bij heteroseksuele (Felten & Boote, 2015). Bij jongeren speelt dit ook sterk. Lesbische, homo- en bi leerlingen hebben ruim twee keer zo vaak emotionele problemen, gedragsproblemen en te kampen met hyperactiviteit (Kuyper, 2015b).

Wat kunnen we doen tegen homofobie?

Homofobie is hardnekkig en moeilijk te stoppen. Mogelijke oplossingen worden snel gelegd bij het onderwijs en andere mogelijkheden om jongeren vroeg bereiken. Jongeren blijken wel degelijk open te staan voor informatie en mogelijkheden om homofobie tegen te gaan. Zo vindt 86% van de scholieren dat homoseksuele leerlingen en docenten zich veilig moeten voelen op school. 67% vindt het belangrijk dat een docent aangeeft dat er over homoseksualiteit gesproken mag worden (Dankmeijer, 2010). Uit onderzoek blijkt dat seksisme en homofobie sterk samenhangen. Op scholen voorlichting geven over gelijke behandeling van mannen en vrouwen en het nuanceren van de stereotype man/ vrouwrollen is dus essentieel. Movisie stelt dan ook dat: "Het is effectiever seksistische stereotypen te bespreken, dan alleen voorlichting over homoseksualiteit te geven. Wel is

expliciete aandacht nodig voor negatief gedrag tegenover homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders. Voorlichting die zich beperkt tot een meer algemene discussie over oordelen, waarden en normen, is niet specifiek genoeg om sociale uitsluiting van deze groepen op school daadwerkelijk te stoppen". Gastelessen van het COC of een Gay Straight Alliance (waarin leerlingen en docenten met alle seksuele voorkeuren samenwerken om homofobie op school te stoppen) op school kan helpen om homofobie tegen te gaan.

De cijfers

- Op dit moment zijn er drie Europese landen waar minstens negen op de tien inwoners vindt dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat zelf willen. IJsland voert deze lijst aan met een percentage van 94%, Nederland en Denemarken staan op een gedeelde tweede plaats (beide 92%). Onderaan de lijst treffen we acht landen aan waar minder dan de helft van de bevolking het hiermee eens is: Hongarije (46%), Estland (45%), Slowakije (36%), Albanië (32%), Kosovo (27%), Rusland (24%), Oekraïne (24%) en Litouwen (15%) (Kuyper, 2015a)
- Ten aanzien van lesbische vrouwen, homo mannen en biseksuelen is 66% van de Nederlanders positief, 26% is neutraal en 8% is negatief. In Nederland vindt 92% van de bevolking dat homo mannen en lesbische vrouwen het leven moeten kunnen leiden wat zij zelf willen. Zichtbaar homo- of biseksueel zijn in de openbare ruimte kan soms een probleem zijn. 35% van de bevolking vindt het aanstootgevend als een mannenkoppel elkaar zoent terwijl dit bij een man-vrouw koppel maar 12% is (Kuyper, 2016).
- Onder jongeren ligt de acceptatie van homoseksualiteit lager dan onder volwassenen. Voor 1 op de 20 leerlingen uit het voortgezet onderwijs is een vriendschap met een lesbische-, homo- of bi-jongere geen optie. 11% van de jongeren vindt dat jongeren die lesbisch, homo of bi zijn hierover open kunnen zijn op de middelbare school. 39% denkt dat zij alleen open kunnen zijn tegen vrienden en 23% denkt dat zij dit aan niemand moeten vertellen (Felten & Boote, 2015).
- Ongeveer een kwart van de homoseksuele mannen en lesbische vrouwen heeft in het afgelopen jaar last gehad van negatieve reacties in de openbare ruimte (Felten & Boote, 2015).
- Het percentage lesbische, homo- en bi-leerlingen dat wekelijks, of zelfs dagelijks, door leeftijdsgenoten wordt gepest, is vier keer hoger dan onder hetero-leerlingen. Ook meisjes die worden gezien als mannelijk en jongens die worden gezien als vrouwelijk worden vaker gepest dan andere leerlingen (Felten & Boote, 2015).
- Ruim 80% van de homoseksuele mannen en lesbische vrouwen is tegenover collega's open over hun seksuele voorkeur. Toch meldde bijvoorbeeld 14% van de mannen en 5% van de vrouwen negatieve reacties te hebben meegemaakt. En vergeleken met de Nederlandse bevolking zijn transgenders minder vaak actief op de arbeidsmarkt en veel vaker arbeidsongeschikt of werkloos (Felten & Boote, 2015).
- De gezondheid van homo's, lesbische vrouwen en bi's is slechter dan die van heteroseksuelen. Ongeveer 10% van de lesbische en bi vrouwen en 5% van de homoseksuele

en bi mannen is als matig of ernstig psychisch ongezond te typeren. Discriminatie, het verhullen van seksuele oriëntatie en seksueel en fysiek geweld, leiden tot meer stress dan gemiddeld (Felten & Boote, 2015).

Meer lezen?

Wilt u meer lezen over mannenemancipatie? Emancipator heeft een handelingsperspectief ontwikkeld met achtergrondinformatie over mannenemancipatie en de thema's: Arbeid & Zorg, Geweld & Veiligheid, Seksualiteit en Seksuele Diversiteit. Kijk op de website www.emancipator.nl voor meer factsheets, *infographics* en informatie over experts en projecten op het thema Seksuele Diversiteit.

Bronnen

Beusekom, G. van, Roodenburg, S.C. & Bos, H.M.W. (2012). De rol van seksuele aantrekking tot hetzelfde geslacht en gender non conformiteit in relaties van adolescenten met leeftijdgenoten. *Kind en Adolescent*.33 : 251-263.

Blauw, J. (2014). *Onderzoek bisexualiteit: beschrijvingen van de resultaten*, factsheet en persbericht. Amsterdam: Amsterdam Pink Panel.

CBS (2014) *Homoseksuelen voelen zich onveilig en zijn vaker slachtoffer* (Online raad te plegen: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2013/26/homoseksuelen-voelen-zich-onveilig-en-zijn-vaker-slachtoffer>.)

Dankmeijer, P. (2010) *Veiligheid en seksuele diversiteit in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Movisie.

Felten, H. en Boote, M. (2015). *Handreiking LHBT-emancipatie. Feiten en cijfers op een rij*. Utrecht: Movisie

Harthoorn, H.E. (2015). *Quicksan Mannenemancipatie 2.0*. Amsterdam: Emancipator.

Kuyper, L. (2015a) *Wel trouwen, niet zoenen. De houding van de Nederlandse bevolking tegenover lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Kuyper, L. (2015b) *Jongeren en seksuele oriëntatie. Ervaringen van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele jongeren*. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.

Kuyper, L. (2016) *LHBT-monitor 2016. Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Pestthermometer (2014) *Welke pest/scheldwoorden worden door jongeren binnen uw school het meeste gebruikt?* Stichting de Kinderconsument. (Online raad te plegen: <https://kinderconsument.wordpress.com/pestthermometer/>).

Segerink, R. (2013) *Anti-homogeweld in Nederland Analyse van (dreiging van) fysiek anti-homogeweld*. Driebergen: Politie Landelijke Eenheid.

Colofon

Auteurs: Hanna Harthoorn en Veerle Weustink

Downloaden: www.emancipator.nl

Amsterdam, juni 2016

©Emancipator, voor mannen en emancipatie, 2016

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door financiering van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.